

Alkoholio vartojimo mažinimo priemonės

Skaudūs pastarojo laiko įvykiai, nulemti besaikio alkoholio vartojimo, parodė, kad būtina imtis neatidėliotinių priemonių įsisenėjusioms problemoms spręsti ne tik sveikatos, bet ir kitose viešojo valdymo srityse. Alkoholio vartojimo padariniai tiesiogiai veikia socialinius, ekonominius ir sveikatos rodiklius, daro įtaką žmogiškiesiems ištekliams, rinkoms, didina nedarbo ir psichologines problemas.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2014 m. vienam 15 metų ir vyresniam Lietuvos gyventojui teko 14,9 litro absoliutaus alkoholio (kaip ir 2011 m.), arba 0,3 litro mažiau nei 2013 m.

Esminių pokyčių pasiekti sudėtinga dėl išliekančių alkoholio prieinamumo tendencijų: vienai alkoholio prekybos licencijai tenka 150 gyventojų. Galiojančių licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais skaičius nuo 2003 m. nuolat augo – nuo 14 216 licencijų (2003 m.) pasiekė 19 405 licencijas (2015 m.).

Nors alkoholio vartojimas *mažėja* kol kas tik nežymiai, nuo 2011 m. yra ir teigiamų poslinkių mažinant žalą, susijusią su alkoholio vartojimu. Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, 2014 m. 531 asmuo pirmą kartą kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigas dėl alkoholinės psichozės (184 asmenimis mažiau nei 2013 m. ir 167 asmenimis mažiau nei 2011 m.) ir 1,4 tūkst. asmenų – dėl lėtinio alkoholizmo (60 asmenų daugiau nei 2013 m. ir 37 asmenimis mažiau nei 2011 m.). 2014 m. pabaigoje dėl alkoholinės psichozės gydymo įstaigose gydėsi 3,2 tūkst. (2013 m. – 3,4 tūkst.) asmenų ir dėl lėtinio alkoholizmo – 46,6 tūkst. (2013 m. – 47,9 tūkst.) asmenų. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2014 m. dėl alkoholio vartojimo mirė 758 žmonės, tai yra 147 mažiau negu 2013 m.

Keičiasi Lietuvos gyventojų požiūris: 2013 m. 41 proc. apklaustų gyventojų išreiškė neigiamą požiūrį į alkoholinių gėrimų vartojimą, 2014 m. – 52 proc., 2015 m. – 54 proc.

Lietuvoje skiriamas didelis dėmesys alkoholio vartojimo mažinimui įvairiais valstybės valdymo lygiais. Tiek Seimas, tiek Vyriausybė, valstybės ir savivaldybės institucijos, nevyriausybinių organizacijų sprendžia problemas, susijusias su alkoholio vartojimu.

Valstybės institucijos keičia vykdomų priemonių pobūdį – atsisakoma trumpalaikių, neveiksmingų priemonių, pradėtos vykdyti tęstinės, kompleksinės priemonės.

Įgyvendinant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją, nuo 2011 m. vykdoma vis daugiau prevencinių programų. 2014 m. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose vykdyta beveik 100 skirtingų socialinio emocinio ugdymo ir kitų prevencinių programų, o Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programą įgyvendino 946 mokyklos. Lietuvos sveikatą stiprinančių mokyklų tinklui 2014 m. priklausė 284 Lietuvos mokyklos.

Siekiant užtikrinti sveikatos stiprinimą bendruomenėse, plėtojamos visuomenės sveikatos paslaugos. 2015 m. Lietuvoje veikė 43 savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, o savivaldybės, neturinčios visuomenės sveikatos biurų, sveikatinimo paslaugas bendruomenės gyventojams teikia sudariusios sutartis su savivaldybėmis, įsteigusiomis visuomenės sveikatos biurus. Šie biurai vykdo sveikatos ugdymą, organizuodami renginius, mokymus, informuodami visuomenę, įtraukdami vietos gyventojus į sveikatinimo programas, didelį dėmesį skirdami psichikos sveikatos stiprinimui.

Prevencija skirta svarbiausioms tikslinėms grupėms. Be mokyklose šiuo metu vykdomų prevencinių programų, nuo 2015 m. pradėtos taikyti inovatyvios prevencinės priemonės, skirtos tėvams: sukurtas interaktyvus tėvystės įgūdžių ugdymo portalas „Ką veikia vaikai“, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas organizavo ir vykdė socialinę informacinę kampaniją „Vaikai seka tėvų pavyzdžiu“.

Didelis dėmesys skiriamas asmenų sveikatos priežiūros paslaugų, skirtų asmenims, sergantiems priklausomybės ligomis, prieinamumui didinti.

Siekiant skatinti sveikatinimo veiklą, 2016 m. sausio 1 d. įsteigtas Valstybinis visuomenės sveikatos stiprinimo fondas, kurį administruoja Sveikatos apsaugos ministerija. Valstybiniam visuomenės sveikatos stiprinimo fondui sudaryti 2016 m. Vyriausybė skyrė 0,5 procento faktinių įplaukų iš akcizo pajamų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus 2014 m., t. y. 1,3 mln. eurų. Šio

fondo paskirtis – remti sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veiklą, prevencinius projektus, socialinę reklamą ir reikalingus mokslinius tyrimus.

Nuo 2016 m. sausio uždrausta prekiauti alkoholiu degalinėse. Sprendžiamas klausimas dėl alkotesterių blokatorių taikymo sistemos įrengimo ir neblaivių vairuotojų reabilitacijos programos parengimo.

Seime svarstomi Alkoholio kontrolės įstatymo pakeitimo projektai, kuriuose numatyta dar griežčiau apriboti prekybos alkoholiu laiką, suteikti savivaldybėms teisę nustatyti vietas, kuriose draudžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais.

Nors įgyvendinama daug įvairių kontrolės bei prevencijos priemonių, alkoholio vartojimo problema tebėra aktuali ir jai spręsti reikia ne tik valstybinio sektoriaus pastangų, bet ir visuomenės įsitraukimo. Siekiant atkreipti visuomenės dėmesį į šią problemą ir paskatinti ją bendradarbiauti, skelbiama konsultacija, skirta alkoholio vartojimo problemoms spręsti.

Laukiama visuomenės nuomonės šiais klausimais:

1. Kokių papildomų priemonių arba veiksmų turėtų imtis valstybės valdžios ir savivaldybės institucijos?
2. Kaip pati visuomenė (pavieniai piliečiai, bendruomenės, nevyriausybinės organizacijos) galėtų prisidėti prie alkoholio vartojimo problemos sprendimo?
3. Kokios yra veiksmingiausios alkoholio kontrolės ir vartojimo prevencijos priemonės?